

DOCUMENTATIENOTA

CRB 2015 - 0900

De coördinatiemechanismen om het standpunt te
bepalen dat België in de Raad van de
Europese Unie moet verdedigen
(situatie oktober 2014)

**De coördinatiemechanismen voor de bepaling van het standpunt dat
België moet verdedigen in de Raad van de Europese Unie
(situatie oktober 2014)**

Inhoudsopgave

1 Samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994, gewijzigd door het samenwerkingsakkoord van 13 februari 2003.....	4
2 Organen voor de coördinatie van het standpunt van België in de Raad	5
2.1 De DGE van de fod Buitenlandse zaken.....	5
2.2 Ad hoc of sectorale coördinaties.....	7
2.3 “Informeel coördinatie”	8
3 Enkele gevallen van sectorale coördinaties: het industriebeleid, het energie- en klimaatdossier, mobiliteit en fiscaliteit.....	9
3.1 Economisch beleid – industriebeleid.....	9
3.1.1 Interministeriële Economische Commissie (IEC).....	9
3.1.2 ...mededingingsbeleid	11
3.1.3 ... administratieve vereenvoudiging.....	11
3.1.4 En voorts.....	12
3.2 Wetenschapsbeleid	13
3.3 Het klimaat- en energiebeleid	14
3.4 Het energiebeleid.....	19
3.5 De mobiliteit	20
3.6 Fiscaal beleid.....	20
3.6.1 De parlementaire controle.....	22
3.6.2 ...het sociaal overleg	22

De coördinatiemechanismen voor de bepaling van het standpunt dat België moet verdedigen in de Raad van de Europese Unie

Naar aanleiding van de verschillende staatshervormingen en van de verdeling van de bevoegdheden heeft België coördinatiemechanismen voor de bepaling van het standpunt dat het moet verdedigen, alsook een systeem voor de organisatie van zijn vertegenwoordiging binnen de Raad van de Europese Unie ontwikkeld. Als men de bevoegdheden (en ten uitvoer gelegde beleidsmaatregelen) van de deelentiteiten en van de Raadsformaties snel onder de loep neemt, kan men zien dat de gewesten en gemeenschappen bevoegd zijn voor materies die op Europees niveau worden behandeld. Verschillende Belgische ministers treden bijgevolg met elkaar "in concurrentie" voor eenzelfde plaats in de Raad van de Unie.

Er kan maar een enkele minister zetelen in een Raadsformatie. Artikel 16 van het EU-Verdrag stipuleert dat "de Raad bestaat uit een vertegenwoordiger van iedere lidstaat op ministerieel niveau, die gemachtigd is om de regering van de lidstaat die hij vertegenwoordigt, te binden". Deze clausule werd door België ingevoerd bij zijn omvorming tot een federale staat.

Het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994, dat zijn grondslag vindt in de bijzondere wet van 5 mei 1993 betreffende de internationale betrekkingen van de gemeenschappen en de gewesten, stelt de interne regels vast om België in staat te stellen aan de Raad deel te nemen en aldaar met één stem te spreken¹.

Dit coördinatie-instrument voor België is des te belangrijker en noodzakelijker daar de europeanisering van de sociaal-economische beleidsdomeinen zich alsnog sneller voltrekt, met name met het verdrag van Lissabon. Vanuit politiek oogpunt kan uit die instanties en uit de procedures die door het samenwerkingsakkoord van 1994 werden ingevoerd, worden afgeleid dat de wil bestaat om op een interfederaal niveau een ontmoetingsplaats te behouden teneinde de samenhang van de beleidsmaatregelen te waarborgen. In de feiten weerspiegelt de structuur van de interfederale/interministeriële dialoog en coördinatie op pragmatische wijze de groter wordende rol van de gewesten/gemeenschappen tegen de achtergrond van het stijgende aantal wetgevende bepalingen die hun oorsprong op Europees niveau vinden.

Op verzoek van het dagelijks bestuur van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) heeft het secretariaat de informatie die in september/oktober 2014 beschikbaar was gebundeld in deze documentatienota, die handelt over de mechanismen voor de interfederale coördinatie met het oog op de deelname van België aan de Raad van de Europese Unie en, meer in het algemeen, aan het Europese "decision making process". Het tweede deel van de nota geeft een overzicht van de gedecentraliseerde, sectorale of ad hoc vormen van coördinatie in sommige Europese beleidsdomeinen waarvoor het dagelijks bestuur van de CRB wenst dat het secretariaat een opvolging en structureel overleg organiseert tussen de sociale gesprekspartners en de instanties die belast zijn met deze dossiers (energie/klimaat, industriebeleid, fiscaliteit en mobiliteit). De bedoeling is de sociale gesprekspartners meer stroomopwaarts van de politieke besluitvormingsprocessen in die domeinen te betrekken en hun de mogelijkheid te bieden om te gepasten tijde een gedachtewisseling te houden over de Europese initiatieven, besprekingen en ontwikkelingen en over de tenuitvoerlegging ervan op Belgisch niveau.

¹ Het samenwerkingsakkoord is een recente vorm van rechtsregel, die is ontstaan uit de overlegpraktijk tussen de entiteiten van de federale staat. De bijzondere wet betreffende de institutionele hervormingen voorzag al in het sluiten van dergelijke akkoorden. Het duurde echter nog tot 1993, het jaar waarin werd overgeschakeld van een unitaire staat op een federale staat, maar ook het jaar vanaf wanneer de gemeenschappen en gewesten, naast de federale staat, bevoegd werden om internationale betrekkingen te onderhouden, alvorens dergelijke akkoorden op het vlak van internationale betrekkingen het licht zagen.

1 Samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994, gewijzigd door het samenwerkingsakkoord van 13 februari 2003

In het verlengde van de vierde hervorming van de Belgische staat, die het federale karakter van de institutionele structuur van het land in de grondwet opnam, werd in 1994 in een samenwerkingsakkoord een formeel en horizontaal coördinatiemechanisme vastgesteld.² Dat akkoord preciseert hoe de vertegenwoordiging van België in de Raad van de EU wordt verdeeld tussen het federale, het gewest- en het gemeenschapsniveau, in functie van hun respectieve bevoegdheden.

Het samenwerkingsakkoord van 1994 werd deels gewijzigd door het samenwerkingsakkoord van 13 februari 2003, dat in essentie wordt verantwoord door de bevoegdheidsoverdracht van de federale staat naar de gewesten naar aanleiding van het "Lambermontakkoord".

Het is de Interministeriële Conferentie "Buitenlands Beleid" (**ICBB**) die beslist over de verdeling de Belgische vertegenwoordiging in de Raad van de EU tussen de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten in functie van de Raadsformatie. De ICBB, onder leiding van de minister van Buitenlandse zaken, bestaat uit verschillende werkgroepen, waaronder die welke belast is met de evaluatie van het samenwerkingsakkoord van 1994. Onlangs werd in de ICBB een consensus bereikt waardoor het samenwerkingsakkoord in de toekomst ook betrekking heeft op de Europese Raden van staatshoofden en regeringsleiders, de informele Raden van ministers, de conferenties en de werkgroepen.

Het samenwerkingsakkoord van 1994 maakt een onderscheid tussen zes categorieën van Raadsformaties. Met elke categorie stemt een **bijzondere vertegenwoordiging van België** in de Raad van de Europese Unie overeen³. Art. 7 van het samenwerkingsakkoord stipuleert dat de gemeenschappen en gewesten een rotatiesysteem overeenkomen⁴, dat ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de Interministeriële Conferentie "Buitenlands Beleid".

² Samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten, met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie (BS van 17 november 1994), gewijzigd door het samenwerkingsakkoord van 13 februari 2003 (BS van 25 februari 2003)

³ Het samenwerkingsakkoord van 1994 onderscheidde oorspronkelijk maar vier categorieën van Raadsformaties. Punt 4 van Bijlage 1, dat in het bestaan van die categorieën voorzag, werd geschrapt en gewijzigd door art. 3 van het samenwerkingsakkoord van 13 februari 2003. De wijziging van het aantal categorieën is het gevolg van de overdracht van bevoegdheden van de federale staat naar de gewesten.

⁴ Het rotatiesysteem wordt formeel steeds op halfjaarlijkse basis georganiseerd; in de praktijk zien we echter dat die beurtrol op jaarbasis wordt geregeld, of zelfs voor 18 maanden wanneer België het voorzitterschap van de Europese Unie waarneemt.

Categorie I: Exclusieve federale vertegenwoordiging

Algemene zaken; Externe betrekkingen; Economische zaken en Financiën (ECOFIN); Justitie en Binnenlandse zaken (JBZ); Begroting; Telecommunicatie; Civiele bescherming; Consumentenzaken.

Categorie II: Federale vertegenwoordiging met assessor van de deelentiteiten

Vervoer; Energie; Interne markt; Werkgelegenheid en Sociale zaken; Volksgezondheid.

Categorie III: Machtiging van de deelentiteiten met federale assessor

Industrie ; Onderzoek ; Leefmilieu (toegevoegd in 2004 bij beslissing van ICBB).

Categorie IV : Exclusieve machtiging van de deelentiteiten

Cultuur en audiovisueel; Onderwijs; Jeugd; Sport; Toerisme ; Ruimtelijke ordening; Huisvesting; Regionaal beleid (Informeel Raad).

Categorie V: Exclusieve machtiging van één enkel gewest of één enkele gemeenschap

Visserij; systematische vertegenwoordiging door de bevoegde Vlaamse minister (Noordzee)

Categorie VI: Federale vertegenwoordiging, bijgestaan door deelentiteiten, waarbij het rotatiesysteem niet van toepassing is

Landbouw

In het verlengde van de recentste staatshervorming zal deze uitsplitsing zeer waarschijnlijk worden herzien. Er is een politieke discussie gestart om de uitsplitsing van de exclusieve federale bevoegdheden in voorkomend geval te herzien. De Vlaamse regering spreekt bijvoorbeeld de wens uit dat een minister als assessor van de deelentiteiten wordt aangewezen voor binnenlandse zaken, economische zaken en financiën, telecommunicatie en consumentenzaken, die tot categorie I behoren. Voor de materies m.b.t. vervoer (categorie II) vraagt de Vlaamse regering dat de ministeriële vertegenwoordiging naar de deelentiteiten wordt overgeheveld, met een federale assessor. Idem voor werkgelegenheid. Wat landbouw betreft, stelt de Vlaamse regering voor dat de ministeriële vertegenwoordiging naar de gewesten gaat en dat één of twee federale assessors hieraan worden toegevoegd.

2 Organen voor de coördinatie van het standpunt van België in de Raad

2.1 De DGE van de fod Buitenlandse zaken

De directie-generaal Europese zaken en Coördinatie (DGE) van de fod Buitenlandse zaken, die de spil vormt van het coördinatieproces, is concreet belast met de voorbereiding, de bepaling, de vertegenwoordiging, het beheer en de follow-up van het Europese beleid van België. **Krachtens dit samenwerkingsakkoord van 1994 wordt, met het oog op de vaststelling van het Belgische standpunt in de Raad van de EU, systematisch voor elke zitting van de Raad, ongeacht de Raadsformatie ervan, binnen de DGE een coördinatievergadering belegd tussen de betrokken partijen. De minister die zetelt in de Raad ontvangt het mandaat en mag niet van dat officiële standpunt van België afwijken.** Het verslag van de vergadering in de DGE verleent het mandaat en wordt onmiddellijk aan de Permanente Vertegenwoordiging overgezonden.

De navolgende beleidsdomeinen worden rechtstreeks door de DGE behandeld: (1) de Europese verdragen en de instellingen; (2) het politiek project van de Europese Unie; (3) vrijheid, veiligheid en justitie; (4) het Europees sociaal-economisch model; (5) concurrentievermogen, energie, vervoer en telecommunicatie; (6) Het Belgische Solvit-centrum; (7) landbouw en visserij; (8) de externe betrekkingen van de Europese Unie; (9) de buitenlandse handel van de Europese Unie.

Bij de coördinatie in de DGE worden vertegenwoordigers van de beleidskabinetten en van de administraties betrokken. Het DGE neemt het voorzitterschap en het secretariaat van de vergaderingen waar en waarborgt "de naleving van de beginselen en de samenhang van het Europese beleid van België". Op de vergaderingen worden steeds leden uitgenodigd van de kabinetten van (i) de ministers van de coalitie die op federaal niveau aan de macht is (die de eerste minister en de vice-eersteministers vertegenwoordigen), (ii) de staatssecretaris voor Europese zaken, (iii) de voorzitters van de verschillende gewesten en gemeenschappen, alsook (iv) de gewest- of gemeenschapsministers die bevoegd zijn voor de Internationale betrekkingen. In functie van de onderwerpen die op de agenda staan, worden op die vergaderingen ook vertegenwoordigers uitgenodigd van de functioneel bevoegde ministers. Ook leden van de Permanente Vertegenwoordiging van België bij de EU zijn op de vergaderingen aanwezig (federale ambtenaren of attachés van de gewesten en gemeenschappen).

Tijdens de coördinatiewerkzaamheden in de DGE kunnen de betrokken administraties en kabinetten, zowel op federaal niveau als op dat van de gewesten en gemeenschappen, hun standpunten verdedigen. Op basis van de praktijk gaat het secretariaat van de DGE⁵ er van uit dat gemiddeld een twintigtal personen daadwerkelijk aan een bepaalde vergadering deelnemen, op een totaal van ongeveer honderd potentieel betrokken personen.

Er wordt bijna altijd een **politieke consensus** bereikt op het niveau van de DGE en het komt zeer zelden voor dat deze wordt doorverwezen naar de hogere formele interministeriële instanties, t.w. de Interministeriële Conferentie "Buitenlands beleid" (ICBB) en, in laatste instantie, het Overlegcomité. Er werd bepaald dat na elke coördinatievergadering een verslag met vermelding van de namen van de deelnemers ambtshalve wordt overgezonden aan alle leden van de ICBB. Wanneer het Belgische standpunt binnen het kader van de coördinatie is vastgesteld en betekend in een "coördinatieverslag", wordt de minister van Buitenlandse zaken ermee belast de instructies toe te sturen aan de permanente vertegenwoordigers bij de Europese Unie, met kopie aan de federale, de gemeenschaps- of de gewestminister die voor de behandelde materie bevoegd is.

Het samenwerkingsakkoord van 1994 stipuleert voorts dat de verantwoordelijke van de Belgische zetel in de Raad enkel een standpunt kan innemen over materies waarover binnen de DGE vooraf al een coördinatie heeft plaatsgevonden. Wanneer tijdens een zitting van de Raad of van het Comité van Permanente Vertegenwoordigers (COREPER) het Belgische standpunt dringend moet worden aangepast om zinvol aan de besluitvorming deel te nemen, dan is de zetelende minister er bovendien toe gehouden de daartoe noodzakelijke contacten te nemen. Indien de betrokken minister niet de contacten heeft kunnen nemen die noodzakelijk zijn voor de aanpassing van het Belgische standpunt, dan mag hij zich aansluiten bij het standpunt dat het meest waarschijnlijk het algemeen belang dient. Het definitieve standpunt van België – dat na een interne raadpleging tot stand komt – moet binnen de drie dagen bij het voorzitterschap van de Raad worden neergelegd.

⁵ Ontmoeting tussen de secretariaten van de CRB en van de DGE, in april 2014, in het kader van het onderzoek naar een structurele samenwerking om de sociale gesprekspartners beter te betrekken bij het proces voor het bepalen van en informeren over het standpunt van België in de Europese sociaal-economische dossiers.

Als tussen de verschillende partijen in de coördinatieproces binnen de DGE **geen consensus wordt bereikt**, stipuleert het samenwerkingsakkoord dat het probleem bij de ICBB aanhangig wordt gemaakt en dat deze een beslissing op ministerieel niveau moet nemen. Aangezien de ICBB niet over een bindende bevoegdheid beschikt, is de beroepsinstantie die eventuele conflicten beslecht het Overlegcomité, waarin de federale regering en de gemeenschaps- en gewestregeringen samen zitting hebben. De beslechting moet in korte tijd tot stand komen, aangezien de coördinaties op DGE-niveau kunnen duren tot de dag voor de zitting van de Raad. Een onthouding van België in de Raad van de Europese Unie is geen neutrale stem, want in feite wordt in de "officiële toelichting" van het samenwerkingsakkoord van 1994 vermeld hetgeen volgt: *"Wanneer de beslissing eenparig moet worden genomen [door de lidstaten] komt een onthouding overeen met een positieve stem, wanneer de beslissing een gekwalificeerde meerderheid vereist komt de onthouding overeen met een negatieve stem. Daardoor wordt de coördinatie als het ware verplicht tot het bereiken van een resultaat om een standpunt te bepalen teneinde zinvol deel te nemen aan de onderhandelingen binnen de Raad."*

De **Permanente Vertegenwoordiging (PV)** is de belangrijkste verbindingsinstantie tussen België en de EU: ze vormt de enige gesprekspartner van alle instellingen met België. Alle correspondentie verloopt via de PV. Deze neemt ook de vertegenwoordiging waar in de ganse EU, d.w.z. bij al haar instellingen: de Commissie, de Raad, het Europees Parlement, het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, het Rekenhof. De belangrijkste taken van de PV zijn de navolgende:

- de Belgische belangen behartigen;
- nauw overleggen met het Belgische coördinatiemechanisme, opdat de bepaling van het standpunt tijdig tot stand komt en de onderhandelingsinstructies zo precies mogelijk zijn;
- onderhandelen op verschillende niveaus in de Raad (COREPER...), en verslagen aan alle betrokken diensten en autoriteiten opstellen. De rapportering aan de PV is dan ook zeer belangrijk.

Voorts kan de PV een lobbyingstrategie ontwikkelen, met name via haar contacten in de derde landen dankzij de bilaterale ambassades, maar ook via bevoorrechte contacten met de Europese instellingen. De PV beschikt over een cel Europees Parlement die het mogelijk maakt een strategie te ontwikkelen voor lobbying bij de Europese parlementsleden, d.w.z. niet alleen de Belgische, maar vooral de belangrijkste parlementsleden, vooral zij die belast zijn met de dossiers in een parlementaire commissie.

De federale overheidsdienst Buitenlandse zaken is ook belast met de follow-up van de omzetting van de Europese richtlijnen in het Belgisch recht. De federale overheidsdienst organiseert regelmatig vergaderingen van het netwerk van eurocoördinatoren en heeft een interactieve databank ontwikkeld over de aan de gang zijnde omzettingen, Eurotransbel genaamd, teneinde een snelle en transparante informatieoverdracht te waarborgen. Niettemin zijn het de autoriteiten die bevoegd zijn in het domein van de om te zetten richtlijn die worden belast met de effectieve omzetting ervan. Het Overlegcomité en de ministerraden van de verschillende uitvoerende machten volgen eveneens de omzettingdossiers op.

2.2 *Ad hoc of sectorale coördinaties*

Artikel 3 van het samenwerkingsakkoord van 1994 bepaalt dat **ad hoc coördinaties** kunnen worden georganiseerd **voor meer "technische" materies**. De "officiële toelichting"⁶ van het samenwerkingsakkoord geeft hierover nadere toelichtingen. Gepreciseerd wordt dat die coördinaties

⁶ Artikel 13 van het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 stipuleert dat *"de toelichting integraal deel uitmaakt van het samenwerkingsakkoord"*.

gebeuren onverminderd de bevoegdheden van de coördinatie binnen de DGE, die zij moeten inlichten en tot welke zij zich moeten wenden wanneer problemen elementen van politieke aard bevatten.

Deze coördinaties spelen een belangrijke rol. Ze vinden stroomopwaarts van de "horizontale" coördinatie binnen de DGE plaats. Een groot aantal – technische – kwesties kunnen dus al vooraf worden geregeld. Bovendien kunnen die coördinaties mee borg staan voor een zekere continuïteit in het Europese beleidsontwikkelingsproces wanneer ze het standpunt van België gedurende gans dit proces moeten vaststellen. Sommige van die coördinaties treden dus niet eenmalig op in een welbepaald dossier, **maar nemen evengoed deel aan de werkzaamheden die worden verricht in de comités of in de werkgroepen van de Raad van de Europese Unie.**

Sectorale coördinaties kunnen worden opgericht binnen de Interministeriële conferenties⁷. Het betreft gespecialiseerde comités waarin de betrokken ministers van de verschillende regeringen zitting hebben (Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) binnen de ICL, Landbouwbureau binnen de ICLB, Commissie "Internationale samenwerking" (CIS) binnen de IMCWB...). Die sectorale coördinaties kunnen het verloop en de efficiëntie van de Europese coördinaties bij de DGE verbeteren.

2.3 "Informeel coördinatie"...

Bovenop de coördinatievergaderingen die uitdrukkelijk worden voorgeschreven door het samenwerkingsakkoord van 1994 vinden ook zeer frequente contacten tussen de deelentiteiten en de federale staat plaats. Dat is meer bepaald het geval wanneer moet worden geanticipeerd op de besluitvorming, zittingen van de Raad moeten worden voorbereid en de werkzaamheden van de Europese instellingen moeten worden opgevolgd. Die contacten worden voornamelijk gelegd in de marge van de "algemene" coördinatie of van de ad hoc of de sectorale coördinaties tussen de permanente vertegenwoordigers, die op hun beurt ook frequente contacten hebben met de bevoegde administraties en ministerkabinetten van de verschillende entiteiten. In dat geval spelen de permanente vertegenwoordigers, meer nog dan de ministerkabinetten of de administratie, de rol van verbindingspersoon tussen de verschillende partijen. Dat komt doordat de leden van de Permanente Vertegenwoordiging over een expertise beschikken die niet altijd terug te vinden is bij de leden van het politieke en het administratieve niveau. Toen de gewesten en gemeenschappen de PV vervoegden, hebben ze zich bovendien in hetzelfde gebouw gevestigd. Die fysieke nabijheid verklaart ook dat de PV de plaats bij uitstek is voor de "informeel" coördinatie. De deelentiteiten hebben zich de gewoonte eigen gemaakt om voor een aantal materies die tot hun bevoegdheden behoren onderling te overleggen nog voor de coördinatie plaatsvindt. Tijdens de coördinatie binnen de DGE of tijdens andere gedecentraliseerde coördinatievergaderingen kunnen de gemeenschappen en/of de gewesten in voorkomend geval met één stem spreken⁸.

⁷ Krachtens artikel 31bis van de gewone wet van 9 augustus 1980 kan het Overlegcomité – waarbinnen de gewest- en gemeenschapsregeringen en de federale regering bijeenkomen – "met het oog op het bevorderen van het overleg en de samenwerking tussen de staat, de gemeenschappen en de gewesten, gespecialiseerde comités oprichten, "interministeriële conferenties" genoemd en samengesteld uit leden van de regering en van de executieven van de gemeenschappen en de gewesten". Achttien interministeriële conferenties, die elk betrekking hebben op een specifiek beleidsdomein, werden opgericht: de Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu (ICL), de Interministeriële Conferentie voor het Landbouwbeleid (ICLB), de Interministeriële Conferentie voor het Wetenschapsbeleid (IMCWB)...

⁸ Gaetano Termine, L'europeanisation du système politique belge, Regards croisés sur l'intégration européenne, UCL, 2011

3 Enkele gevallen van sectorale coördinaties: het industriebeleid, het energie- en klimaatdossier, mobiliteit en fiscaliteit

3.1 Economisch beleid – industriebeleid

3.1.1 Interministeriële Economische Commissie (IEC)

Sedert de wet tot hervorming der instellingen van augustus 1980 en de latere ontwikkelingen behoren de economische expansie en de belangrijkste elementen van het industriebeleid van het land hoofdzakelijk tot de bevoegdheden van de gewesten en de gemeenschappen⁹.

De **Interministeriële Economische Commissie (IEC)**, die enkel is samengesteld uit ambtenaren, is belast met de interdepartementale coördinatie van de economische aangelegenheden op **technisch-administratief** niveau in de breedste betekenis van het woord. De IEC maakt het niet alleen mogelijk het standpunt van België tijdens internationale onderhandelingen vanuit technisch oogpunt te bepalen, maar maakt ook **de tenuitvoerlegging van de internationale regelgeving** (omzetting van richtlijnen, vaststelling van de contactpunten...) mogelijk. De IEC zorgt ook voor de toepassing van de maatregelen die worden genomen door de Raad van Ministers waarbij gelijktijdig verschillende ministers betrokken zijn. In de praktijk kan de IEC¹⁰ worden belast met de coördinatie voor de uitvoering van bepaalde voorschriften vanwege internationale instanties en voor de ontwikkeling van de procedures om de toepassing van de nationale en internationale reglementering te controleren.

Aldus omvat het actieterrein van de IEC ook de vraagstukken die betrekking hebben op het domein van de economische zaken, maar haar opdracht wordt omschreven als "elke zaak die de bevoegdheden van een enkele minister overschrijdt". Hoewel ze op een technisch-administratief niveau zitting hebben, zijn de ambtenaren van de verschillende instanties, departementen en entiteiten die deelnemen aan de werkzaamheden van de IEC "per definitie op de hoogte van de standpunten van hun overheid of van de precieze instructies die moeten worden gevolgd".

⁹ Het economisch en het industriebeleid zijn voornamelijk gewestelijke bevoegdheden. Ze omvatten het beleid inzake economische expansie, het innovatiebeleid, het herstructureringsbeleid en het openbaar industrieel initiatief. Voorts omvatten ze de gewestelijke aspecten van het kredietbeleid, met inbegrip van de oprichting en het beheer van de openbare kredietinstellingen, het afzetmarkten- en exportbeleid en de natuurlijke rijkdommen.

Voor sommige normen blijft evenwel de federale overheid bevoegd:

- de algemene regels inzake overheidsopdrachten, consumentenbescherming, organisatie van de economie en plafonds voor steun aan ondernemingen inzake economische expansie (die enkel met de instemming van de gewesten kunnen worden gewijzigd);
- het financieel beleid en de bescherming van de spaartegoeden, met inbegrip van de regelgeving en de controle van de financiële instellingen en verzekeringsmaatschappijen en de niet-gewestelijke aspecten van het kredietbeleid;
- het prijs- en inkomensbeleid;
- het handelsrecht en het vennootschapsrecht;
- de voorwaarden voor toegang tot het beroep;
- de industriële en intellectuele eigendom;
- de contingenten en vergunningen;
- de metrologie en de normalisatie;
- het statistisch geheim;
- de overheidsbedrijven, waaronder: Belgocontrol (luchtvaartcontrole), BIAC (bedrijf dat de luchthaven Brussel-Nationaal beheert), de Post, de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij (FPIM), De Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (NMBS).

¹⁰ Ter wille van een betere efficiëntie werd in september 2007 een digitaal IEC-platform opgericht, dat relevante informatie bevat over dat coördinatieorgaan (planning der werkzaamheden, aankondigingen, dossiers op datum en per thema met inbegrip van de dagordes, de notulen en alle relevante documenten). Sinds 2008 is die informatie ook toegankelijk voor de leden van de IEC die geen deel uitmaken van de fod Economie.

Wanneer in de praktijk een departement of een administratie een onderwerp aan de IEC wil voorleggen, moet het (ze) een volledig dossier samenstellen dat de problematiek uiteenzet, de concrete doelstellingen vastlegt, in voorkomend geval beklemtoont welk Belgisch belang op het spel staat en een lijst bevat van de betrokken instanties en de ambtenaren die moeten worden uitgenodigd. Er moet worden beklemtoond dat, indien voor sommige dossiers het standpunt van representatieve sociaal-economische groepen nuttig blijkt, een raadpleging voor de werkvergaderingen van de IEC mogelijk is. In dit verband zijn er geen welomlijnde regels. Het resultaat van die raadpleging kan als input dienen voor de daaropvolgende besprekingen in het kader van de IEC.

Voor de Europese thema's worden de technische conclusies die werden opgesteld door de IEC overgenomen door de DGE-coördinatie met de volgende bewoordingen : *"neemt akte van en bevestigt de conclusies van de IEC"*. Net als voor alle coördinaties worden de resultaten van de ontmoetingen tussen de IEC en de DGE formeel opgenomen in de instructies die worden gegeven aan de Permanente Vertegenwoordiging die, met name tijdens de vergaderingen van de werkgroepen van de Raad van de EU, het Belgische standpunt verdedigt.

De afgelopen jaren heeft de IEC een reorganisatie ondergaan, teneinde haar te voorzien van een structuur die is aangepast aan de huidige federale economische prioriteiten en van werkwijzen die zijn aangepast aan de materies die ze behandelt. De IEC bestaat uit een vast comité, uit comités en uit werkgroepen.

Het **vast comité**, dat overeenkomstig het besluit van de regent van 13 augustus 1947 en het huishoudelijk reglement is samengesteld uit de administratiehoofden van de FOD's en van de ministeries van de gewesten en gemeenschappen, is het leidend orgaan van de IEC.

De **comités** zijn binnen een breed actiedomein belast met het beheer, het toezicht op de werkzaamheden en de coördinatie van de groepen. Ze stellen richtsnoeren op, beraadslagen en bepalen rechtstreeks de gemeenschappelijke Belgische standpunten over de belangrijkste dossiers. De comités bestaan uit vertegenwoordigers van hoog niveau van de betrokken administraties op alle bevoegdheidsniveaus. Momenteel zijn vijf comités van de IEC actief: interne markt, innovatie, handelsbeleid, landbouw, coördinatie van de fraudebestrijding (ICCF, Interdepartementale Commissie voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding in de economische sectoren en voor de toepassing van verordening (EG) nr. 595/91)¹¹.

De **werkgroepen (WG)**, die door elk comité worden opgericht in functie van de noodwendigheden van de dossiers die moeten worden onderzocht, worden in een gespecialiseerd domein belast met de analyse en het onderzoek van de voorstellen en stellen gemeenschappelijke standpunten vast over welbepaalde thema's. Hun voorzitter deelt hun conclusies mee aan de voorzitter van het comité waar ze van afhangen. Ze zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de betrokken administraties op alle bevoegdheidsniveaus, op het niveau van de dossierbeheerders. Ze worden door hun overheid aangewezen. Sommige werkgroepen zijn wegens hun voortdurende werklast stabiel aanwezig.

Het industriebeleid staat thans centraal voor het voetlicht sinds het thematische debat dat in de lente van 2013 en 2014 in de Europese Raad plaatsvond. Dat beleid bestrijkt voornamelijk actiedomeinen die vooral tot de bevoegdheden van de gewesten en gemeenschappen behoren¹². De afgelopen jaren hanteren de drie gewesten van het land het begrip "slimme specialisatie" als leidraad in hun beleidskeuzes. Het betreft een Europees begrip, dat werd ontwikkeld om een antwoord te bieden op de sterke versnippering van de overheidsmiddelen inzake kennis en innovatie (onderzoek, onderwijs,

¹¹ Comités worden opgericht of afgeschaft naargelang van de behoeften, op verslag van een voorzitter en van de secretaris van de IEC.

¹² De gewestelijke beleidskeuzes m.b.t. het industriebeleid staan samengevat in de Nieuwsbrief van de CRB van april 2013 (<http://www.ccecrb.fgov.be/txt/nl/04-13.pdf#page=3>).

staatssteun aan O&O...) en dat thans vooral wordt gebruikt om de overheidsmiddelen beter naar innovatie toe te leiden. Vlaanderen nam het "Nieuw industrieel Beleid" (NIB) aan, het Waalse gewest lanceerde het Plan Marshall 2. vert en het Brussels hoofdstedelijk gewest ontwikkelde een clusterbeleid¹³.

De IEC bereidt de Enterprise Policy Group (EPG) voor met een WG waarvan het voorzitterschap wordt waargenomen door het gewest dat vertegenwoordigd is in de Raad Industrie¹⁴. De EPG is samengesteld uit de directeurs-generaal van de ministeries die binnen de lidstaten bevoegd zijn voor het ondernemingsbeleid. Sedert 1 juli 2013 werd, op dezelfde basis als voor de Raad Concurrentievermogen, een beurtrol voor de Belgische vertegenwoordiging in de EPG ingevoerd. Wallonië nam de Belgische zetel in de EPG in tijdens het tweede halfjaar van 2013 en zorgde voor de voorafgaande coördinatie binnen de IEC. Vlaanderen bezet de zetel sedert 1 juli 2014. In dat verband merkt de FOD Economie op dat de deelentiteiten, voor alle materies die exclusief tot hun bevoegdheden behoren, steeds meer onderling overleg organiseren, op initiatief van de entiteit die in de beurtrol aan zet is, voor elke overeenkomstige vergadering die m.n. door de IEC of de DGE wordt georganiseerd. De gewesten overleggen om deel te nemen aan verschillende deskundigengroepen op Europees niveau: Shergagroep voor het Europees Innovatiepartnerschap inzake grondstoffen (sinds 2012); Groep op hoog niveau over het Europese actieplan inzake eco-innovatie (ECO-AP, sinds 2012); Europees Platform voor slimme specialisatie van de regio's (sinds 2011); Platform voor "policy learning" van de Europese Alliantie van Creatieve Industrieën (European Creative Industries Alliance - ECIA, sinds 2012); Europese platforms inzake clusteringbeleid ECA (European Clusters Alliance) en denkgroep TACTICS (Transnational Alliance of Clusters Towards Improved Cooperation Support); Groep van de lidstaten inzake de Key Enabling Technologies (KET); Werkgroep "Bouw 2020"; Europees Netwerk voor Chemische Regio's (European Chemical Regions Network - ECRN).

3.1.2 ...mededingingsbeleid

In het kader van haar mededingingsbeleid houdt de Europese Commissie toezicht op de staatssteunmaatregelen, met als doel de goede werking van de interne markt te garanderen. De Commissie heeft een proces opgestart voor de modernisering van haar regels ter zake, door deze reflectie mee op te nemen in de doelstellingen van de Europa 2020-strategie (m.n. over de regionale steunmaatregelen, de O&O&I-steun, steun in de vorm van durfkapitaal, steun inzake leefmilieu, "de minimis"-steun, de algemene vrijstellingsregeling, de procedure- en machtigingsregels...).

Een WG inzake staatssteun werkt permanent (voorzitterschap fod Economie) met de steun van een tweede WG Staatssteun/DAEB onder het voorzitterschap van de FOD Sociale zaken.

3.1.3 ... administratieve vereenvoudiging

De IEC heeft, in samenwerking met de DAV, FEDICT en de deelentiteiten van het land, de leiding genomen over de werkzaamheden in het kader van de omzetting van de dienstenrichtlijn. Wat het aspect administratieve vereenvoudiging van de richtlijn betreft, hebben die instanties oriëntatienota's opgesteld die werden voorgelegd aan de verschillende regeringen van het land, teneinde deze op te nemen in actieplannen op het niveau van elke administratie van het land.

¹³ Industriebeleid in de regio's, Sociaal-Economische Nieuwsbrief, april 2013

(<http://www.ccecrb.fgov.be/txt/nl/04-13.pdf#page=3>)

¹⁴ In de marge van de Raad Concurrentievermogen worden een aantal voorbereidende werkzaamheden verricht binnen de Enterprise Policy Group (EPG), die is samengesteld uit de directeurs-generaal van de ministeries die binnen de lidstaten bevoegd zijn voor het ondernemingsbeleid. Sedert 1 juli 2013 werd, op dezelfde basis als voor de Raad Concurrentievermogen, een beurtrol voor de Belgische vertegenwoordiging in de EPG ingevoerd. Wallonië nam de Belgische zetel in de EPG in tijdens het tweede halfjaar van 2013 en zorgde voor de voorafgaande coördinatie binnen de IEC. Vlaanderen heeft er sedert 1 juli 2014 zitting.

Een werkgroep binnen de IEC (Comité "Interne markt") organiseert het overleg tussen de federale autoriteiten en de deelentiteiten. Van zijn kant heeft de DAV¹⁵ de volgende belangrijkste opdrachten: vereenvoudigingsvoorstellen formuleren, stimuleren en coördineren; de kosten becijferen van de administratieve lasten die de overheid oplegt en voorstellen formuleren om deze te verminderen; de samenwerking inzake administratieve vereenvoudiging tussen de verschillende federale diensten – en met de gemeenschappen en gewesten – stimuleren; het overleg tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus en de Europese instellingen – en andere internationale instellingen – op het vlak van administratieve vereenvoudiging organiseren; het Kafka-contactpunt beheren, waar de problemen met administratieve overlast kunnen worden gesignaleerd; een samenwerkingsovereenkomst, die op 10 december 2003 werd gesloten, heeft betrekking op het overleg tussen de bevoegdheidsniveaus en het sluiten van praktische en structurele akkoorden inzake administratieve vereenvoudiging, door m.n. de samenwerking te versterken bij de behandeling van vragen inzake administratieve vereenvoudiging en betere regelgeving in internationale instellingen als de EU en de Oeso.

3.1.4 En voorts...

De Europese Commissie heeft in 2011 een nieuw proces op gang gebracht voor de opvolging van het beleid en de prestaties van de lidstaten m.b.t. het industriebeleid en het beleid inzake het structureel concurrentievermogen. In dat kader organiseert ze technische bezoeken in de lidstaten om de aldaar ontwikkelde beleidsmaatregelen op te volgen. Voor België wordt het proces interfederaal gecoördineerd door de IEC.

De gewesten hebben hieraan in 2013 deelgenomen: voorbereiding van een schriftelijke bijdrage en deelname aan de voorbereidende vergaderingen en aan het technisch bezoek teneinde de belangrijkste beleidsrichtsnoeren en recente maatregelen in elke entiteit uiteen te zetten. Op verzoek van de Europese Commissie werden sommige representatieve sociaal-economische groeperingen gehoord. In het verlengde van de publicatie van het verslag van de Commissie werden de analyse en de aanbevelingen aan de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven voorgesteld.

Om input te leveren voor de Europese debatten over het industriebeleid hebben de federale overheid en de gewesten met elkaar overlegd om een Belgische "Concept paper" ter zake op te stellen, en hebben ze input op papier gezet in het vooruitzicht van de Europese Raden van 2013 en 2014 waarop het thema werd besproken. De gewesten hebben ook deelgenomen aan de verschillende intra-Belgische coördinaties over dit onderwerp (DGE ad hoc) en aan drie uitwisselingsvergaderingen met de Europese Commissie (in juli en september 2013) teneinde invloed uit te oefenen op de Europese agenda, met name wat "clustering" betreft.

De deskundigen van de FOD Economie nemen deel aan de voorbereidende groepen van de Raad van de Europese Unie, waaronder: de groep "Concurrentievermogen en groei", de werkgroepen betreffende intellectuele eigendom en die m.b.t. de technische harmonisatie. De FOD Economie vertegenwoordigt België ook in het "Internal Market Advisory Committee" (IMAC), d.i. het adviescomité dat bij de Europese Commissie werd ingesteld voor de coördinatie op het vlak van de interne markt.

¹⁵ De Dienst Administratieve Vereenvoudiging (DAV) werd in 1998 opgericht bij de federale overheidsdienst Kanselarij van de Eerste Minister teneinde het beleid inzake administratieve vereenvoudiging op federaal niveau te ondersteunen.

3.2 *Wetenschapsbeleid*

Het samenwerkingsakkoord tussen de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten m.b.t. het wetenschapsbeleid van 14 februari 2014 organiseert en regelt de samenwerking tussen de partijen die betrokken zijn bij het wetenschapsbeleid op internationaal, Europees en nationaal niveau. Het richt de coördinatie- en overlegorganen op die deze samenwerking mogelijk maken en het stelt de werkingsvoorwaarden voor die organen, alsook hun respectieve bevoegdheden vast. De **Interministeriële Conferentie voor Wetenschapsbeleid (IMCWB)** is het overleginstrument tussen de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten. Ze is samengesteld uit leden van de federale, de gewest- en de gemeenschapsregeringen die bevoegd zijn voor wetenschapsbeleid. De conferentie is de plaats waar de samenwerkingsakkoorden tot stand komen (ook voor internationale aangelegenheden) en waar diverse procedures voor samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus ten uitvoer worden gelegd. De Commissie "Internationale Samenwerking" (CIS) en de Commissie "Federale Samenwerking" (CFS) zijn twee permanente commissies van de IMCWB. Die twee commissies, die zijn samengesteld uit ambtenaren, zijn op administratief vlak belast met het overleg inzake aangelegenheden die de federale overheid en de deelentiteiten, resp. op internationaal en op Belgisch niveau, aanbelangen. Ze hebben een aantal gespecialiseerde overlegorganen samengesteld.

De federale overheid leidt, parallel met de deelentiteiten, het wetenschappelijk onderzoek dat noodzakelijk is voor de uitoefening van haar eigen bevoegdheden (bv. onderzoek op militair vlak). De federale overheid oefent exclusieve bevoegdheden uit voor zes welbepaalde opdrachten of sectoren: de organisatie van netwerken voor de uitwisseling van gegevens tussen wetenschappelijke instellingen op nationaal of internationaal vlak; ruimteonderzoek; een aantal federale wetenschappelijke instellingen; de programma's en acties die een homogene tenuitvoerlegging op nationaal en internationaal niveau vergen; het bijhouden van een permanente inventaris van het wetenschappelijk potentieel van het land; de deelname van België aan de werkzaamheden van de internationale onderzoeksorganen.

Voorts werd aan de federale overheid een soort van evocatierecht toegekend vanwege haar vermogen om initiatieven te nemen, structuren op te zetten en in financiële middelen te voorzien voor wetenschappelijk onderzoek over aangelegenheden waarvoor de gemeenschappen of de gewesten bevoegd zijn en die bovendien ofwel het voorwerp zijn geweest van internationale of supranationale akkoorden of akten, ofwel in verband staan met acties en programma's die de belangen van een gemeenschap of een gewest overstijgen. Daartoe moet de centrale overheid verplicht een voorafgaand samenwerkingsaanbod richten tot de gewesten en gemeenschappen, op overeenkomstig advies van de Federale Raad voor Wetenschapsbeleid. Elke deelentiteit mag wat haar betreft het aanbod weigeren.

De Federale Raad voor Wetenschapsbeleid (FRWB) is een raadgevend orgaan dat is samengesteld uit vertegenwoordigers van de academische, de wetenschappelijke en de sociaal-economische middens. Hij heeft de navolgende opdrachten:

- een advies uitbrengen over de initiatieven van de federale overheid ter bevordering van samenwerkingsacties met de deelentiteiten in domeinen waarvoor die laatste bevoegd zijn;
- op eigen initiatief of op verzoek van de federale regering (die in voorkomend geval werd geraadpleegd door een gemeenschaps- of gewestregering) adviezen en aanbevelingen formuleren over vraagstukken inzake het wetenschapsbeleid op landelijke schaal, waarbij met name rekening wordt gehouden met de Europese en de internationale context;
- op verzoek van de federale regering adviezen formuleren over kwesties m.b.t. het wetenschapsbeleid die tot de bevoegdheid van de federale overheid behoren.

3.3 Het klimaat- en energiebeleid

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de belangrijkste bevoegdheden m.b.t. het klimaatbeleid die verdeeld zijn over de domeinen milieu, energie en vervoer:

	Federale staat	Gewesten
Leefmilieu	<ul style="list-style-type: none"> - coördinatie van het internationaal beleid (waaronder het klimaatbeleid) - productbeleid 	<ul style="list-style-type: none"> - luchtkwaliteit
Energie	<ul style="list-style-type: none"> - grote infrastructuur en planning van gas en elektriciteit - belastingheffing - kernenergie - off-shore windenergie 	<ul style="list-style-type: none"> - vervoer en lokale distributie van gas en elektriciteit - vaststelling van de distributietarieven van elektriciteit en gas - rationeel energieverbruik - energie-efficiëntie - hernieuwbare energie
Vervoer	<ul style="list-style-type: none"> - nationale luchthaven en spoorwegen - belastingen op voertuigen en brandstoffen - technische normen van voertuigen 	<ul style="list-style-type: none"> - autowegen, binnenwateren, havens, regionale luchthavens - gemeenschappelijk vervoer en schoolvervoer

Bron: Federale overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu

De sectorale en institutionele coördinatie inzake leefmilieu vindt haar oorsprong in het **Samenwerkingsakkoord van 5 april 1995** tussen de federale staat en de gewesten met betrekking tot het **internationaal milieubeleid**¹⁶. Krachtens dat akkoord zorgt het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) binnen de Interministeriële Milieuconferentie (IMC) voor de sectorale coördinatie.

De **Interministeriële Milieuconferentie (IMC)** is een van de permanente werkgroepen van het Overlegcomité. Ze is samengesteld uit de federale en de gewestministers die bevoegd zijn voor leefmilieu en wordt voorgezeten door de federale minister van Leefmilieu. Haar beslissingen worden uitgewerkt en uitgevoerd door verschillende werkgroepen, die afhangen van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) en waarbinnen vertegenwoordigers van de diverse departementen van de betrokken federale en gewestelijke administraties zitting hebben. Wanneer het thema **klimaatverandering** op de agenda staat, wordt de IMC uitgebreid. Dan nemen hieraan ook de eerste minister, de ministers-presidenten van de gewesten, de federale minister van Begroting, de ministers belast met Energie, Vervoer, Fiscaliteit en Ontwikkelingssamenwerking en de gewestministers van Economie deel.

Ter herinnering: alle Raden van Ministers van de Europese Unie worden voorbereid door de DGE van de FOD Buitenlandse zaken. Het samenwerkingsakkoord dd. 8 maart 1994 schrijft voor dat, in het geval van de Raden van Ministers van Leefmilieu, een van de gewestministers van Leefmilieu volgens een beurtrol de zetelende minister is. Die minister wordt bijgestaan door een minister-assessor, t.w. de minister of staatssecretaris belast met Leefmilieu in de federale regering. De federale minister kan tussenbeide komen in dossiers m.b.t. federale bevoegdheden en in internationale dossiers.

Het **Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM)** is een administratief overlegorgaan dat bestaat uit de kabinetten en administraties die bevoegd zijn voor leefmilieu, buitenlandse zaken en ontwikkelingssamenwerking. Het is de ware plaats waar de sectorale coördinatie inzake leefmilieu

¹⁶ Samenwerkingsakkoord van 5 april 1995 tussen de federale staat, het Vlaams gewest, het Waals gewest en het Brussels hoofdstedelijk gewest met betrekking tot het internationaal milieubeleid (BS van 13 december 1995)

plaatsvindt. Het is belast met de voorbereiding van de beleidsmaatregelen, met de vertegenwoordiging in de internationale organisaties of in de ministerconferenties.

Voor de onderhandelingen op multilateraal niveau bereidt het CCIM de dossiers inzake leefmilieu volledig voor en keurt het de vooraf vastgestelde standpunten goed. Het komt doorgaans aan de stuurgroepen en werkgroepen van het CCIM toe de verschillende kwesties te behandelen die op hun expertisedomein betrekking hebben.

Het CCIM bereidt de technische dossiers **in het kader van de onderhandelingen op Europees niveau** voor. Het komt binnen drie grote kaders tussenbeide:

- in het kader van de werkgroepen van de Raad van de EU, waar het de standpunten van de Belgische vertegenwoordiging en de technische adviezen voorbereidt. Die werkgroepen brengen vertegenwoordigers van alle lidstaten bijeen en bereiden de Raden van Ministers van de Europese Unie voor.
- in het kader van de "comitologiecomités" van de Europese Commissie. De activiteiten van die comités hebben betrekking op praktische punten inzake de tenuitvoerlegging van de Europese wetgeving. Hieraan nemen ook vertegenwoordigers van alle lidstaten deel.
- in het kader van de deskundigengroepen van de Europese Commissie. Zij behandelen sterk uiteenlopende onderwerpen en werken meestal aan de voorbereiding van de wetgeving.

Met betrekking tot de dossiers waarvan de institutionele aspecten een belangrijke rol spelen of die de milieudimensie overstijgen, zal het standpunt van België worden voorbereid door een COORMULTI-vergadering, die wordt georganiseerd en voorgezeten door de dienst Multilaterale Coördinatie van Buitenlandse zaken.

De navolgende personen, administraties of instellingen zijn vertegenwoordigd in het CCIM (elk 1 vertegenwoordiger):

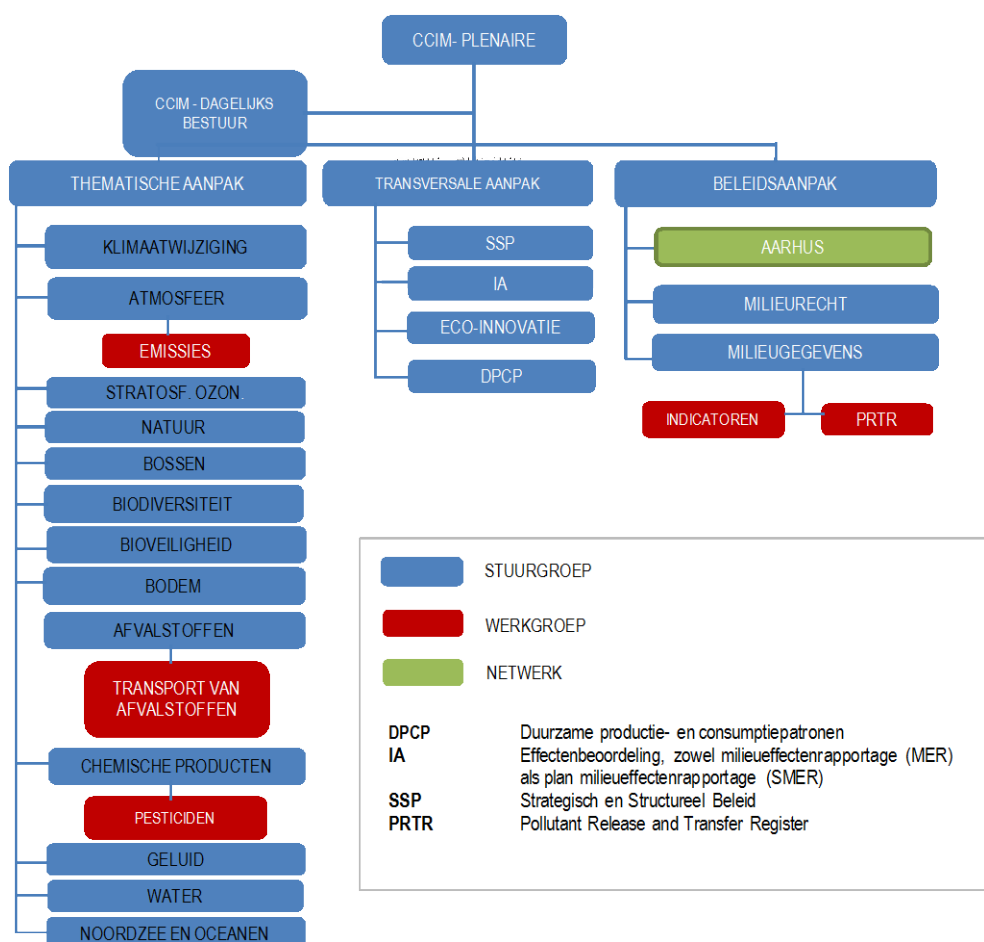
- elke federale of gewestminister die bevoegd is voor milieubescherming of natuurbehoud
- elke federale en gewestelijke administratie die betrokken is bij leefmilieu (FOD, AMINAL, BIM en DGRNE)
- de federale minister van Buitenlandse zaken
- de FOD Buitenlandse zaken (DG COORMULTI)
- de minister of staatssecretaris belast met Ontwikkelingssamenwerking
- de directie-generaal Ontwikkelingssamenwerking van de FOD Buitenlandse zaken
- de Permanente Vertegenwoordiging van België
- andere leden of administraties van de federale of gewestelijke overheden wanneer wordt gedebatteerd over materies waarvoor ze bevoegd zijn (op uitnodiging)
- de navolgende instellingen die een permanente deskundige aanwijzen: de Vlaamse Milieu Maatschappij (VMM), de Vlaamse Openbare Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) en de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee (BMM – voor het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen).

Deze samenstelling, die er een gemengd coördinatieorgaan van maakt, stelt het CCIM in staat zowel technische als politieke kwesties te beslechten. Hoewel het CCIM, zoals alle andere gedecentraliseerde coördinaties, krachtens het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 geacht wordt alleen technische vraagstukken te beslechten, ziet het ernaar uit dat dit in de praktijk niet altijd het geval is. Bovendien blijft de algemene coördinatie die voor elke Raad binnen de DGE plaatsvindt kennelijk beperkt tot de bekrachtiging van het standpunt dat binnen het CCIM wordt bepaald.

Het plenaire orgaan van het CCIM komt maandelijks bijeen en bekrachtigt de beslissingen die noodzakelijk zijn voor de opvolging van de lopende internationale werkzaamheden en voor de tenuitvoerlegging van de bestaande verplichtingen. De plenaire vergaderingen worden voorbereid door een dagelijks bestuur, dat wekelijks bijeenkomt en dat is samengesteld uit de coördinatoren van de internationale betrekkingen inzake leefmilieu van elk gewest en van het federale ministerie van Leefmilieu, alsook uit de permanente vertegenwoordiger van België bij de Europese Unie en een vertegenwoordiger van het ministerie van Buitenlandse zaken voor de multilaterale dossiers.

Het CCIM wordt voorgezeten door de directeur-generaal van het DG Leefmilieu van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu. De beslissingen worden op basis van consensus genomen. Er bestaan een twintigtal stuurgroepen. Het federaal DG Leefmilieu neemt o.a. het voorzitterschap en het secretariaat van de coördinatiegroep "Broeikasewerking" en van de stuurgroep "Stratosferische ozon" waar.

Het CCIM kan, krachtens het samenwerkingsakkoord en in functie van de behoeften, nieuwe deskundigengroepen samenstellen in de vorm van "stuurgroepen", "werkgroepen" of "ad hoc werkgroepen".

Bron: federale overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu

Het gros van het coördinatiewerk wordt voornamelijk binnen die groepen verricht. Hoewel ze enkel technische kwesties behandelen, maken die werkgroepen het mogelijk het terrein te effenen voor de besluitvorming. Ze bestaan uit deskundigen uit de regeringen en administraties die bevoegd zijn voor het behandelde onderwerp en staan onder de autoriteit van een door het CCIM aangewezen voorzitter. Voor het voorzitterschap van die werkgroepen geldt voorts een rotatiesysteem tussen de gewesten. De in de werkgroepen genomen beslissingen moeten worden bekrachtigd door het plenaire orgaan van het CCIM. De consensusverplichting die wordt voorgeschreven door het samenwerkingsakkoord van 1994 werd overigens overgenomen in het samenwerkingsakkoord van 5 april 1995. Dat stipuleert aldus dat, indien binnen het CCIM geen consensus wordt bereikt, « *de zaak op ministerieel niveau wordt beslecht door de Interministeriële Conferentie Leefmilieu, die zo nodig wordt uitgebreid met de andere betrokken leden van de federale regering of gewestregeringen.* »

Voor elk onderhandelingsdossier stelt het CCIM in een zo vroeg mogelijk stadium een “**piloot**” aan. Het CCIM houdt de lijsten van alle Europese of multilaterale onderhandelingsdossiers en van de overeenkomstige piloten en experts up-to-date. De piloot zorgt voor de verspreiding van de werkdocumenten en andere informatie die relevant is voor de bepaling van het standpunt van België onder de experts. De piloot bepaalt het Belgische standpunt d.m.v. de coördinatie met de experts¹⁷. Hij neemt deel aan de DGE-coördinatie. Zo nodig kunnen de piloot en de experts externe wetenschappers om bijstand verzoeken, op voorwaarde dat de drie gewesten en de federale overheid hiertegen geen bezwaar hebben. Die externe wetenschappers kunnen enkel advies verstrekken en bijstand verlenen.

Een van de werkgroepen van het CCIM is de **Coördinatiegroep “Broeikaseffect”**. Die is samengesteld uit vertegenwoordigers van alle federale en gewestelijke administraties en beleidscellen en van de federale en gewestelijke kabinetten die bevoegd zijn voor het Belgisch en internationaal klimaatbeleid. De belangrijkste opdracht ervan is, door de coördinatie van het standpunt van België ter zake, deel te nemen aan de opstelling van de Europese en multilaterale strategische documenten, beschikkingen, aanbevelingen, wetgevende en andere regelgevende teksten betreffende de klimaatverandering of het beleid in brede zin wanneer de klimaatverandering een van de behandelde thema's is. De Coördinatiegroep “Broeikaseffect” zorgt tevens voor de contacten met de andere beleids-, overleg- en ad hoc adviesorganen in België. Hij organiseert ook het overleg met de verschillende bij deze vraagstukken betrokken actoren. Het secretariaat ervan wordt waargenomen door de dienst Klimaatverandering van het federale DG Leefmilieu, die ook als nationaal “focal point” van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering (UNFCCC) optreedt.

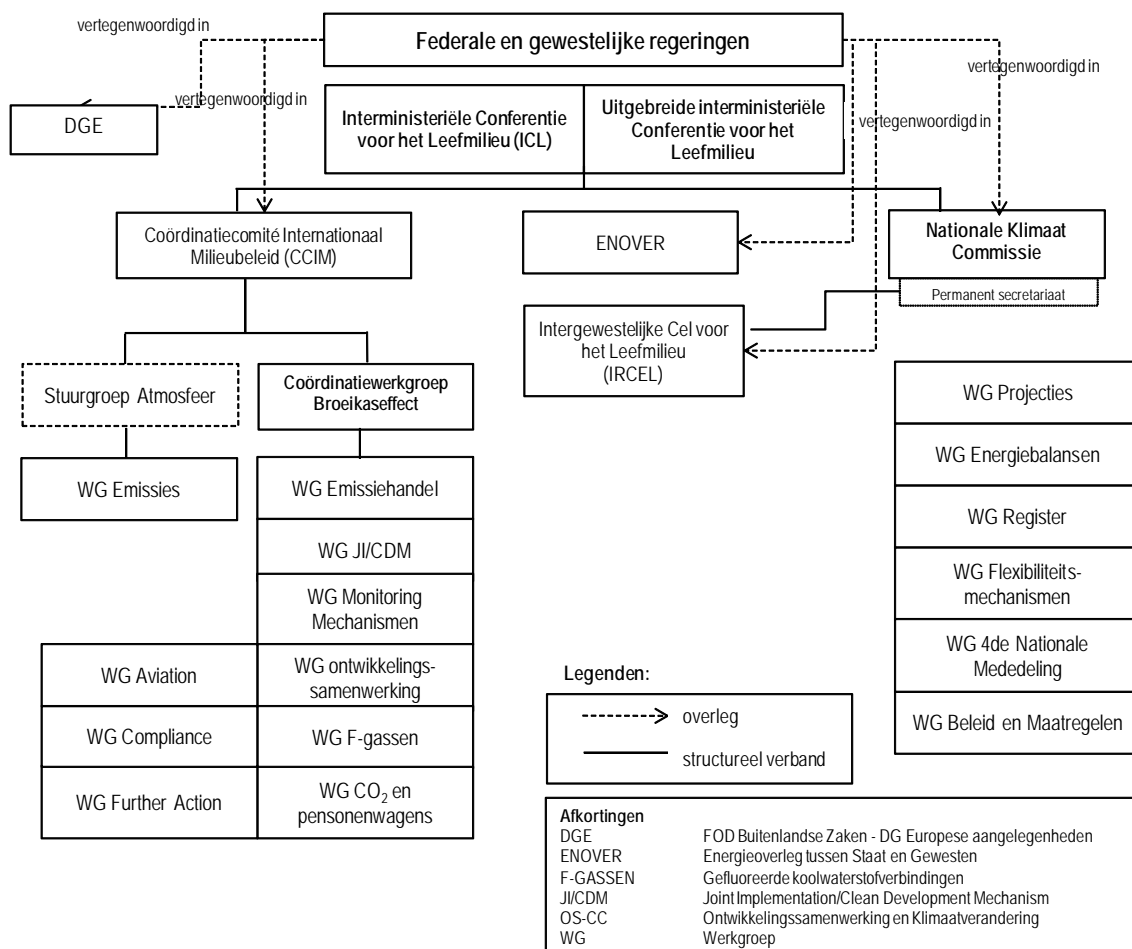
De **Werkgroep “Emissies”** van het CCIM is van zijn kant belast met de opstelling van de nationale inventarissen van de emissies van luchtvervuilende stoffen en gassen met broeikaseffect, in overeenstemming met de Europese en internationale rapporteringsverplichtingen. De methodologische werkzaamheden m.b.t. de raming van de historische emissies, inclusief de harmonisering van de methodologieën die door de drie gewesten worden toegepast, worden gerealiseerd door deze groep, die ook meewerkt aan de Europese en multilaterale werkzaamheden betreffende de inventarisatie en de rapportering van de emissies. De werkgroep levert ook inspanningen met het oog op de toepassing van de verplichtingen m.b.t. de inventarisatie van de emissie van luchtvervuilende stoffen en gassen met broeikaseffect.

De **ad hoc werkgroep “Further Action”** van de werkgroep “Broeikaseffect” van het CCIM vat de Belgische standpunten en bijdragen voor het Europese klimaatbeleid samen.

¹⁷ De gewesten en de federale overheid kunnen voor elk Europees of multilateraal onderhandelingsdossier deskundigen aanwijzen. Die voorgedragen experts worden vervolgens voorgesteld aan de plenaire vergadering van het CCIM. Als een gewest of de federale overheid voor een welbepaald dossier over verschillende experts beschikt, kan dat gewest of de federale overheid beslissen onder zijn of haar experts een “sherpa” aan te wijzen.

De federale website voor informatie over de klimaatverandering meldt dat sinds 2004, in het kader van het permanente CCIM, ook tweemaal per jaar een reflectie wordt georganiseerd met de belanghebbende sectoren (stakeholders), o.m. de industrie (via het VBO en de 3 gewestelijke federaties), de werknemersvakbonden en de ngo's (via de 4 gewestelijke federaties). Het CCIM organiseert ook specifieke overlegvergaderingen met de contracterende partijen, hetzij uit eigen initiatief binnen een stuurgroep of een werkgroep, hetzij op verzoek van een belanghebbende partij in een specifiek dossier.

De **Nationale Klimaatcommissie (NKC)** bestaat uit vertegenwoordigers van de federale overheid en van de drie gewesten. Ze wordt ondersteund door een permanent secretariaat en door een aantal werkgroepen.

Bron: federale overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu

Volgens artikel 3 van het samenwerkingsakkoord van 14 november 2002 betreffende het opstellen, het uitvoeren en het opvolgen van een Nationaal Klimaatplan werd de NKC opgericht voor de opvolging van het samenwerkingsakkoord. De belangrijkste opdrachten van de NKC omvatten: de goedkeuring van de officiële rapporten krachtens het UNFCCC, van het protocol van Kyoto, van de beschikking 280/2004/EG en van de richtlijn 2003/87/EG; de evaluatie van de federale en interregionale coördinatie en samenwerking, alsook van het uitvoeringsniveau en de (ecologische, sociale en economische) impact van de beleidsopties en maatregelen die werden genomen op basis van het Nationaal Klimaatplan; advies verstrekken aan het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) en aan de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO).

De Ministerraad machtigde tijdens zijn zitting van 24 oktober 2013 de vertegenwoordigers van de federale regering bij de Nationale Klimaatcommissie en bij het Coördinatiecomité om de onderhandelingen over de verdeling van de "klimaat- en energiedoelstellingen" tussen de federale staat en de drie gewesten voort te zetten. De verdeling van doelstellingen moet resulteren in een samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en de gewesten voor de periode 2013-2020. Het akkoord wordt voorbereid door de Nationale Klimaatcommissie, in overleg met Concere/Enover, en moet ervoor zorgen dat België zijn Europese en internationale verbintenissen in de context van het klimaat- en energiebeleid kan nakomen. Die verbintenissen hebben betrekking op doelstellingen inzake hernieuwbare energie, ook in de vervoersector, op de inkomsten uit de veiling van CO₂-quota, op de vermindering van de emissies van broeikasgassen in de niet-ETS-sector en op de internationale financiering van het klimaatbeleid.

3.4 Het energiebeleid

Op Europees niveau behandelt de Raad Vervoer, Telecommunicatie en Energie (TTE) de energievraagstukken. In de Raad Energie wordt België steeds vertegenwoordigd door de federale minister die bevoegd is voor energieaangelegenheden. De gewestministers kunnen optreden als assessors van de federale minister die bevoegd is voor energie.

De Belgische standpunten voor de Europese Raad Energie worden vastgesteld tijdens DGE-vergaderingen die worden georganiseerd door de fod Buitenlandse zaken.

De groep **ENOVER** (Energieoverleg tussen de staat en gewesten) werd opgericht in 1991 in het kader van een samenwerkingsakkoord tussen de staat en de gewesten betreffende de coördinatie van de activiteiten in verband met energie. Deze groep bestaat uit de volgende werkende leden: een of meer afgevaardigden van elke federale of gewestelijke administratie die belast is met opdrachten op het vlak van energie; een of meer afgevaardigden van elke federale of gewestelijke minister of staatssecretaris belast met energie; een afgevaardigde van de Permanente Vertegenwoordiging van België bij elke internationale organisatie.

De voltallige groep ENOVER formuleert gemeenschappelijke standpunten die – meestal – worden voorbereid in ENOVER-werkgroepen. In die werkgroepen komen deskundigen inzake thema's als hernieuwbare energie en energie-efficiëntie samen. Alle beslissingen worden bij consensus genomen. Indien nodig – hetgeen zelden voorkomt – wordt een beroep gedaan op het Overlegcomité. De groep ENOVER wordt voorgezeten door de algemene directie Energie van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, die er ook het secretariaat van waarneemt.

De groep ENOVER is belast met de navolgende opdrachten:

- het overleg organiseren tussen de staat en de gewesten;
- elk voorstel promoten dat een tenuitvoerlegging garandeert die de interne coherentie van de energiebeleidsmaatregelen van de bevoegde overheden veiligstelt;
- de informatie centraliseren over elke aanpassing van de wetgeving over de betreffende materies; de uitwisseling van informatie tussen de bevoegde overheden bevorderen;
- de gegevens verzamelen die bedoeld zijn om een gevolg te geven aan de jaarlijkse aanvragen van informatie van de internationale organisaties en energiebalansen opstellen;
- de Belgische afvaardiging bij internationale organisaties samenstellen;

- gecoördineerde en logisch gestructureerde standpunten opstellen die moeten worden ingenomen door de Belgische delegatie bij internationale instanties, vooral in de Raad van de Europese Unie.

3.5 De mobiliteit

Het vervoerbeleid behoort tot categorie II van het samenwerkingsakkoord van 1994 (federale vertegenwoordiging met assessor van de deelentiteiten). Het mobiliteitsbeleid behoort grotendeels tot de bevoegdheid van de gewesten. De spoorwegen, de nationale luchthaven, de technische normen voor voertuigen en de belastingen op voertuigen en brandstoffen zijn daarentegen nog federale bevoegdheden. Volgens de laatste hervorming blijft de NMBS een federale instelling, maar krijgt ze een bijkomende structuur waarin de federale overheid en de gewesten zouden worden vertegenwoordigd, teneinde de aanleg en de exploitatie van het GEN (Gewestelijk Expresnet) te beheren. Voorts krijgen de gewesten een vertegenwoordiger in de raad van bestuur van de NMBS-Groep.

De algemene politieregels voor het vervoer en het verkeer zijn een bevoegdheid van de federale overheid; hetzelfde geldt voor de technische voorschriften in die materies en voor de regelgeving met betrekking tot de organisatie en de veiligheid van het luchtverkeer. De federale overheid moet de gewestregeringen echter betrekken bij de opstelling van die regels.

Binnen het Europese kader neemt de FOD Mobiliteit en Vervoer deel aan de opvolging en aan de processen voor de standpuntbepaling van België aangaande: het vierde spoorpakket; de herziening van de richtsnoeren van het trans-Europese Vervoersnetwerk (TEN-V); de financiering van de TEN-V-infrastructuur (Connecting Europe Facility); het Europese kader inzake de kilometerheffing voor zware voertuigen: Eurovignet III; de herziening van de CO₂-emissienormen voor de bestelwagens en de personenwagens; de herziening van de Energy Taxation-richtlijn; de herziening van de richtlijn betreffende de kwaliteit van voor wegvervoer bestemde brandstoffen en hernieuwbare energie in het vervoer; Europese Tolheffingsdienst (SET & EETS); Intelligente Vervoerssystemen (ITS).

De FOD Mobiliteit en Vervoer bereidt de dossiers voor en volgt de vergaderingen van het Executief Comité van de Ministers van Mobiliteit (ECMM) en van de Interministeriële Conferentie voor Mobiliteit, Infrastructuur en Telecommunicatie (ICMIT) op. De ICMIT heeft geen enkele bindende beslissingsbevoegdheid, maar vormt het bevoorrechte instrument voor overleg tussen de overheden die bij de mobiliteitsproblematiek betrokken zijn. Ze kan niet alleen de plaats zijn waar de samenwerkingsakkoorden bedoeld in artikel 92bis van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen tot stand komen, maar kan ook een plaats zijn waar de diverse samenwerkingsprocedures die worden voorgeschreven door de wetten inzake institutionele hervormingen ten uitvoer worden gelegd.

Het aspect leefmilieu van de mobiliteit wordt besproken in de Interministeriële Conferentie Leefmilieu (ICL). In 2011 maakte de ICL bijvoorbeeld een analyse van de federale vervoersmaatregelen. De ICL behandelt ook een nota over de voortgang van de mobiliteitsmaatregelen die worden genomen door de drie gewesten (waaronder het beleid inzake de bereikbaarheid van de agglomeraties, de belasting op inverkeerstelling en de verkeersbelasting op basis van milieucriteria en van de afgelegde kilometers enz.). Wat de fiscaliteit inzake bedrijfsvoertuigen betreft, heeft de FOD Financiën de leiding.

3.6 Fiscaal beleid

De budgettaire coördinatie tussen de deelentiteiten en de federale overheid kadert in een "coöperatieve" benadering. Die bereidheid om samen te werken wordt formeel vastgelegd in verschillende "samenwerkingsakkoorden". Oorspronkelijk waren die akkoorden noodzakelijk in het

kader van de budgettaire vereisten van het Verdrag van Maastricht. Vervolgens droegen ze bij aan de geloofwaardigheid van de Stabiliteitsprogramma's, die door de federale regering aan de Europese instellingen worden voorgelegd¹⁸.

De binnen het Europese kader vastgestelde fiscale bepalingen behoren voornamelijk tot de bevoegdheid van de federale overheid, hoewel de deelentiteiten als gevolg van de verschillende staatsvormingen over een eigen fiscale bevoegdheid beschikken¹⁹, o.m. op milieuvlak (afvalstoffen, afvalwater, of ook de verkeersbelasting...)²⁰.

De bevoegdheid inzake milieufiscaliteit in het bijzonder is versnipperd tussen de vele bevoegdheidsniveaus: er bestaan immers fiscale milieumaatregelen die op federaal en op gewestniveau, maar evenzeer op provinciaal en gemeentelijk niveau worden genomen, aangezien die entiteiten eveneens over fiscale bevoegdheid beschikken. In haar economische studie over België van juli 2011 merkte de Oeso in dit verband overigens op dat (vert.) "het algemeen gesproken raadzaam zou zijn de verdeling van de verantwoordelijkheden inzake leefmilieu te herzien, teneinde de kosten te beperken die te wijten zijn aan het gebrek aan coördinatie en harmonisering van de beleidsmaatregelen van de diverse overheden".

De fiscaliteit behoort tot categorie I van het Samenwerkingsakkoord van 1994, die alleen betrekking heeft op exclusief federale bevoegdheden. De federale overheid en de deelentiteiten moeten bijgevolg niet samenwerken en deelnemen aan de vertegenwoordiging van België in de Raad van de EU (Ecofin). In de praktijk kan, op initiatief van de FOD Financiën, in welbepaalde gevallen overleg met de deelentiteiten plaatsvinden. Doorgaans heeft dat overleg betrekking op een bijzonder dossier en levert het input aan het werk dat wordt verricht in de comités of in de werkgroepen van de Raad van de EU.

De FOD Financiën (stafdienst Beleidsexpertise en -ondersteuning, administratie van Fiscale zaken) neemt deel aan verschillende werkgroepen van de Raad van de EU. De Groep "Gedragscode" onderzoekt o.m. het voorstel voor een richtlijn van 16 maart 2011 betreffende een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting, de zgn. CCCTB-richtlijn²¹.

Sinds 2007 beschikt de FOD Financiën over de Waarnemingspost gewestelijke fiscaliteit. Die heeft voornamelijk de navolgende opdrachten: alle nuttige informatie verzamelen over de gewestelijke fiscaliteit; studies en onderzoeken ter zake uitvoeren; adviezen en aanbevelingen over deze materie

¹⁸ Het stabiliteitsprogramma steunt op de aanbevelingen die worden geformuleerd door de afdeling Financieringsbehoeften van de Hoge Raad van Financiën. Dat programma wordt goedgekeurd door de ministerraad van de federale regering en is het voorwerp van overleg met de gemeenschappen en de gewesten in de Interministeriële Conferentie voor Financiën en Begroting.

¹⁹ De federale overheid beslist over het bedrag en heft een aantal belastingen en taksen, waaronder de personenbelasting, de vennootschapsbelasting en de btw. Opgemerkt moet worden dat een deel van de opbrengsten van de belastingen en taksen die worden geïnd door de federale overheid bestemd is voor de financiering van de deelentiteiten.

²⁰ De gewesten zijn bevoegd voor een aantal taksen die bij bijzondere wet werden vastgesteld: belasting op de spelen en weddenschappen; belasting op automatische ontspanningstoestellen; openingsbelasting op slijterijen van gegiste dranken; successierechten; onroerende voorheffing; registratierechten op de verkoop van onroerende goederen; registratierechten op vestigingen van hypotheek en aanverwante; registratierechten op giften; verkeersbelasting op personenwagens; belasting op inverkeerstelling; eurovignet. De gewesten beslissen over de aanslagvoet, de belastbare grondslag en de voorwaarden voor vrijstelling van die gewestelijke belastingen, enkele uitzonderingen niet te na gesproken (de vaststelling van het kadastraal inkomen is federale materie, de wijziging van de verkeersbelasting of van de belasting op inverkeerstelling vereist een samenwerkingsakkoord tussen de gewesten). De gewesten kunnen ook bijkomende taksen heffen om hun beleid te financieren.

²¹ Het voorstel beoogt de invoering van gemeenschappelijke regels voor de vaststelling van de heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting. Het belastbare resultaat zal worden geconsolideerd en volgens een vaste verdeelsleutel onder de betrokken lidstaten worden verdeeld. De werkgroep van de Raad heeft ten overvloede van gedachten gewisseld over het onderzoek van het voorstel in het licht van de subsidiariteits- en proportionaliteitsbeginselen, van het nut van een optioneel stelsel, van de voor- en nadelen van de consolidatie en van de economische impact ervan.

uitbrengen; de werkzaamheden voor de overname van de dienst van de gewestelijke belastingen door de gewesten coördineren; de verschillende taken die werden voorgeschreven door het samenwerkingsakkoord dd. 7 december 2001 tussen de federale staat en de gewesten (overleg over de administratieve uitvoerbaarheid en inventarisatie en opvolging van de uitwisselingen van informatie) coördineren.

3.6.1 De parlementaire controle...

Terwijl de regeringen en de administraties van alle niveaus elkaar regelmatig ontmoeten om een enkel Belgisch standpunt te bepalen – in de werkgroepen, in de DGE of in andere interministeriële fora – komen de parlementsleden van het federale, het gewest- en het gemeenschapsniveau niet bijeen om gezamenlijk op dat enige Belgische standpunt toezicht uit te oefenen. Het intergouvernementele en horizontale karakter van deze samenwerking tussen uitvoerende machten biedt maar weinig ruimte aan de parlementen om invloed uit te oefenen op het Belgische standpunt dat in de Europese instellingen zal worden verdedigd. Aldus zijn de hoorzittingen met de ministers die voor en na de vergaderingen van de Raad van de EU worden georganiseerd hoegenaamd niet systematisch. Hoewel ze daar in principe toe verplicht is, verstrekt de regering niet systematisch voor elke vergadering van de Raad een geannoteerde agenda en stelt ze na die vergadering evenmin een verslag op. Volgens een analyse die werd uitgevoerd door de diensten van de Kamer van Volksvertegenwoordigers houdt minder dan 5% van de parlementaire vragen verband met Europese aangelegenheden²².

3.6.2 ...het sociaal overleg

Zowel voor de horizontale coördinatie als voor de coördinatie die wordt geregeld door ad hoc bepalingen bestaan er geen formele procedures voor de rol van de sociale gesprekspartners van het land in de voorbereidende fase van het besluitvormingsproces en in de opvolging van de werkzaamheden van de Europese instellingen voor de materies die hun aanbelangen. Op alle bevoegdheidsniveaus nemen de betrokken ministeriële kabinetten of de administratie die is belast met de specifieke dossiers op discretionaire wijze de taak op zich “nuttige raadplegingen” te houden die input zouden kunnen leveren voor de besprekingen en beslissingsvoorstellen binnen de diverse vormen van overleg.

²² Xavier Vanden Bosch (2014), Les parlements belges et les affaires européennes : les raisons de leur faible implication, European Policy Brief, EGMONT – Royal Institute for International Relations